

Undervisningens sociala processer

7,5 hp

Studiehandledning p2

HT 2018 period 2 vecka 44 - 3

Kurskod: 9KPA05

Studietakt: Halvfart

Kursansvarig: Åsa Mårtensson

Studentgrupper: Vidareutbildning av lärare som saknar lärarexamen 120 hp; Utländska lärares vidareutbildning, 120 hp; Kompletterande pedagogisk utbildning, 90 hp

Linköpings universitet

Förord

Välkommen till kursen Undervisningens sociala processer. Kursen omfattar 7,5 hp och går på distans och halvfart.

Att arbeta som lärare i skolan handlar i hög utsträckning om att hantera och leda grupper av elever, att skapa ett klassrumsklimat som på bästa sätt gör det möjligt för lärare att undervisa och för elever att lära sig såväl olika skolämnen som att hantera frågor som rör värden, normer och socialt samspel.

Mot bakgrund av detta utgör socialpsykologin, inklusive ämnen som grupprocesser, social påverkan, socialisation, ledarskap, identitet, konflikthantering, kränkningar och mobbning ett betydelsefullt kunskapsfält för lärare. Syftet med denna studiehandledning är att underlätta studierna genom att tydliggöra kursens mål, innehåll och examinationsformer.

Studiehandledningen ska ses som ett levande dokument, som med lärarnas och studenternas hjälp kan förbättras. Synpunkter är därför välkomna såväl under som efter kursen.

Observera att det i Lisam finns ett kompendium med seminarieuppgifter. Där finns litteraturhänvisningar, frågor och scenarier att använda som stöd för läsningen. Vi förväntar oss att deltagarna har förberett sig till vart och ett av seminarierna genom att ta del av studiehandledning, seminarieuppgifter samt delar av litteraturen.

Lycka till med studierna!

Kursens mål och förväntade studieresultat

I kursplanen för *Undervisningens sociala processer* anges de kunskaper varje student förväntas ha tillägnat sig efter att ha genomfört kursen. De sex kursmålen är enligt kursplanen att deltagaren efter fullbordad kurs ska kunna:

- analysera och diskutera lärares och elevers sociala samspel i skolan med socialpsykologiska begrepp
- analysera och diskutera problem och möjligheter med bruket av grupparbete som arbetsform i sitt ämne
- kritiskt granska lärares ledarskap i klassrummet i relation till individuella processer och grupprocesser
- analysera och diskutera konflikter och konflikthanteringsmodeller
- analysera och diskutera sätt att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling
- analysera och diskutera jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten

Kontaktpersoner

Kursansvarig:

Åsa Mårtensson, asa.martensson@liu.se 013-28 20 80

vid övergripande frågor rörande kursen, exempelvis studiehandledning, schema, litteratur.

Undervisande lärare, Nedzad Mesic, nedzad.mesic@liu.se

Utbildningsadministratör:

Maria Lorin maria.lorin@liu.se 013-28 20 79

Vid frågor rörande administrativa ärenden, exempelvis lärplattformen Lisam, byte av grupp, inrapportering av studieresultat i LADOK.

VAL: Ann-Charlotte Lindgren, ann-charlotte.lindgren@liu.se 013-28 20 04

ULV: Anna Bergman anna.bergman@liu.se 013-28 20 11

KPU: Kristin Sjölander kristin.sjolander@liu.se 013-28 19 78

vid frågor rörande studiegång, byte av program, studieuppehåll m.m.

Programansvarig:

Ingrid Olsson Ingrid.olsson@liu.se

Kursinnehåll och arbetsformer

Kursen består av fyra delmoment. Momenten skall tillsammans belysa olika dimensioner av undervisningens sociala processer.

Moment 1 behandlar socialpsykologiska teorier och begrepp kring socialt samspel. Kunskaper om grupp, gruppprocesser, grupputveckling, socialt klimat, normer, roller, social påverkan, socialisation, identitet och interaktion är centrala i detta moment.

Moment 2 behandlar teorier och begrepp kring lärares ledarskap.

Moment 3 behandlar teorier och begrepp kring konflikter och konflikthantering.

Moment 4 behandlar teorier och begrepp kring diskriminering, kränkningar och mobbning.

De fyra momenten kommer inte att behandlas separerade från varandra, detta då innehållet i varje del i hög grad kan relateras till de andra delarna. Frågeställningar, perspektiv och innehåll kommer att överlappa varandra och återkomma.

Den studerandes enskilda studier inom ramen för kursen kommer att stödjas med föreläsningar, seminarier och arbetsgrupper. Vid föreläsningarna utvecklar, fördjupar och förklarar lärare och forskare centrala delar av kursens innehåll.

Seminarier genomförs i olika former och leds av campuslärare. Seminarieformerna kommer att variera under kursens gång, vissa seminarier har karaktären att begrepp ska diskuteras medan andra är i form av grupparbete som ska presenteras för den stora gruppen. Läs de frågeställningar som presenteras här i studiehandledningen för att förbereda dig för vart och ett av seminarierna. Utöver föreläsningarna och seminarierna ingår ett antal workshops. Syftet med dessa är att stödja lärandet och ta sig an uppgifter och frågor på ett mer praktiskt sätt. Avsikten är att seminariearbetet ska vara en resurs och ett gott stöd för studenternas kunskapstilläggnan. Där kan frågor och funderingar ventileras, litteratur diskuteras och uppgifter bearbetas. En viktig komponent för att seminariegruppernas arbete ska bli generativt är att de studerande har ett intresse av att tillägna sig professionsrelevanta kunskaper och ambitionen att bedriva akademiska studier av god kvalitet. Genom att se seminarierna som lärtillfällen för individen själv och för andra och gruppen, och därför alltid komma väl förberedd till dessa, bidrar studenterna till att skapa goda förutsättningar för en gynnsam studiemiljö och ett meningsfullt lärande.

Kursutvärdering

Enligt högskoleförordningen ska studenter som deltar i eller avslutar en universitetskurs ges möjlighet att framföra sina erfarenheter av och synpunkter på kursen. Inom den här kursen sker detta genom Linköpings universitets elektroniska kursutvärderingssystem (KURT). När kursvärderingen öppnas får alla studenter som är registrerade på kursen ett mail med en länk till studentportalen, där en enkät kan fyllas i. Kursansvarig uppmanar alla studenter att ta denna chans att förbättra lärarutbildningarna vid Linköpings universitet för kommande studenter.

Inte tillåtet att spela in undervisning

Linköpings universitet har 2012-02-16 beslutat att ljudupptagning, fotografering, filmning och liknande inspelning av föreläsningar, seminarier och andra undervisningssituationer inte är tillåten. Ett undantag är studenter med funktionsnedsättning, som med anledning av denna behöver särskilda hjälpmedel, äger rätt att göra ljud- och bildupptagning. Då får det endast göras av studenten själv genom personlig närvaro vid föreläsningen. Sådant behov ska meddelas i god tid före föreläsningen. Det är den enskilde studenten som har ansvar att vid förfrågan uppvisa intyg om sådant behov, utfärdat av koordinatör för studenter med funktionshinder vid Linköpings universitet. (Regler för studenters möjlighet till ljud- och bildupptagning i samband med undervisningssituationer vid Linköpings universitet, Dnr LiU-2012-00312)

Examination

Kursen examineras genom att studenten skriftligen beskriver och analyserar socialpsykologiska dilemma kopplade till undervisning med hjälp av några av de teorier och begrepp som introduceras i kursen. Formerna för tentamen beskrivs under egen rubrik senare i denna studiehandledning.

Fusk och plagiat

Försök att vilseleda vid examination eller när studieprestation annars ska bedömas kallas för fusk eller plagiat. De fall av fusk eller plagiat som upptäcks kommer att anmälas till Disciplinnämnden. Informationen nedan kommer från liu.se: <http://www.student.liu.se/studenttjanster/lagar-regler-rattigheter/disciplinarenden?l=sy> där du kan läsa mer om vad som räknas som fusk och plagiat samt hitta vidare till mer information.

Exempel på vad LiU:s Disciplinnämnd bedömt som vilseledande är:

- plagiat av uppsats eller hemtentamen
- otillåtet samarbete med annan grupp vid enskilt arbete av exempelvis projektarbete

Vad innebär att vilseleda när studieprestation bedöms?

Som student är det ditt ansvar att ta del av information om vad som är tillåtet och inte tillåtet vid en examination. Vid osäkerhet är det alltid bättre att fråga läraren för att undvika missförstånd. Det räcker med ett försök att vilseleda för att disciplinär åtgärd ska kunna vidtas.

Vad är plagiat?

Plagiat är när man utger sig för att ha gjort ett arbete själv som någon annan har producerat. Det innebär att man skriver av en text utan att ange källan. Det är även när man använder texter mer eller mindre ordagrant utan att använda sig av citattecken. För att undvika att bli misstänkt för plagiat ska du alltid ange källan till den text som du använder dig av samt att sätta ut citattecken när du ordagrant återger från en annan text. Den text som du skriver får inte ligga för nära originalet, du ska alltid använda dina egna ord i det material som du skriver. Mer information om plagiering finns på Universitetsbiblioteket.

Kursens upplägg och schema

För att kunna nå kursmålen är det viktigt att delta i de campusförlagda delarna av utbildningen och som kursansvarig betraktar jag föreläsningar och seminarier som obligatoriska.

Vi möts i huvudlokalen, där även föreläsningar äger rum. Diskussioner och en del seminarier tar plats i grupprum. Fullständigt schema med lokaler finns på Lisam – Schema.

Campusträff 1

Onsdag 31 oktober

- 10.15 **Introduktion:** genomgång av kursmål, kursdesign, examination, betygskriterier, former för återkoppling, genomgång av Lisam.
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Föreläsning:** Robert Thornberg, Socialpsykologi i skolan.
- 15.15–17 **Litteraturseminarium 1:** Läs Thornberg (2013) kap 1, 2, 4, 6 samt Aspelin och Persson (2011) kap 1-4, 7 och 9.

Torsdag 1 november

Sal/grupprum:

- 9.15 **Föreläsning:** Andrzej Szklarski om ledarskap i klassrummet.
- 11.15 **Sammanfattning av och reflektion över föreläsning.**
Samt tentagenomgång.
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Workshop 1:** Lärares ledarskap.
Läs Thornberg (2013) kap 3, 5, Hammar Chiriac & Hepmel (red.) (2013) kap. 6, Granström (2007), Hugo (2011).
- 14.45 – 16. **Reflektion**

Campusträff 2

Måndag 26 november

Sal:

- 10.15 **Föreläsning:** Andrzej Szklarski om konflikter och konflikthantering.
- 12.00 **Lunch**
- 13.15 **Workshop 2:** Konflikthantering
Läs Szklarski (2007), Hakvoort och Friberg (2012/2015) kap 1–4, 7, Thornberg (2013) kap. 9; Hammar Chiriac & Hepmel (red.) (2013) kap. 8.
- 15.15–17 **Återsamling,** presentation, diskussion.

Tisdag 27 november

Sal:

- 9.15   **Föreläsning:** Camilla Forsberg om mobbning.
- 11.15   Föreläsning: Nedzad Mesic om regelverk och lagstiftning kring likabehandling och diskriminering.
- 12.00   **Lunch**

Eftermiddagen består av två parallella spår, där kursdeltagarna delas i två grupper. Dessa grupper byter aktivitet efter halva tiden.

	Grupp 1	Grupp 2
13.15 – 15.00	Workshop 3 Normkritik i praktiken Sal: KY21 Johanna Köpsén	Litteraturseminarium 2 Mobbning Sal: KY23 (ÅM)
15.15 – 17.00	Litteraturseminarium 2 Mobbning Sal: KY23 (ÅM)	Workshop 3 Normkritik i praktiken Sal: KY21 Johanna Köpsén

Litteratur till Litteraturseminarium 2 om mobbning och antimobbningsarbete:

Läs Thornberg (2006/2013) kap 7,8,10 samt skriften från Brottsförebyggande rådet (2009).

Litteratur till Workshop 3 om normkritik

För att friska upp dina kunskaper kring jämställdhet och jämlikhet i skolan kan du med fördel återigen läsa Wernersson, I. *Genusordning och utbildning*. I: Lärande Skola Bildning, (2017). Om du vill fördjupa dina kunskaper om normkritisk pedagogik föreslår vi att du använder www.normkritiskpedagogik.se

Litteratur till workshop om normkritik (Läs en av fyra titlar):

- Ambjörnsson, F. (2004). I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer. Stockholm: Ordfront.
- Lenz Taguchi, H., Bodén, L. & Ohrlander, K. (Red.) (2011) En rosa pedagogik: Jämställdhets pedagogiska utmaningar Stockholm: Liber.
- Högberg, R. (2009) Motstånd och konformitet Om manliga yrkeslevers liv och identitetskapande i relation till kärnämnen. Linköping Linköpings universitet
- Nyström, A-S. (2012). Att synas och lära utan att synas lära: En studie om underprestation och privilegierade unga mäns identitetsförhandlingar i gymnasieskolan. Uppsala: Uppsala universitet.

Campusträff 3

Måndag 17 december

Sal/grupprum:

- 10.15 -11   **Föreläsning** Grupparbete, Åsa Mårtensson
Läs Hammar Chiriac & Hepmel (red.) (2013) kap. 1 – 5 & 9.
11. – 12   **Litteraturseminarium 3:**
- 12.00   **Lunch**

13.15	Uppföljning litt sem 3.
13.45	Workshop 4 om grupparbete (ÅM & Diana Holmqvist).
16.30–17	Utvärdering.

Examinering

Kursen examineras genom **hemtentamen**. Den skriftliga hemtentamen ska läggas upp på **Lisam**, under rubriken Inlämningar, **senast den 18 januari klockan 17.00**. Via Lisam skickas inlämnade texter till Urkund för bedömning av graden av överensstämmelse med material på Internet samt tryckta texter.

Instruktioner för hemtentamen:

- Läs igenom samtliga instruktioner innan du börjar skriva.
- Texten ska vara skriven i Times New Roman, 12 punkter, 1,5 radavstånd.
- Tentan får maximalt omfatta 6000 ord (ca 12 sidor).
- Döp din tentamen till efternamn.förnamn. när du lämnar in den.
- Infoga ditt namn och kurskod överst i dokumentet.
- Det är viktigt att du använder begrepp, referenser och teorier från kurslitteraturen.
Fetmarkera de centrala begrepp som du använder. Det kan t.ex. se ut så här:

Av texten i caset tokar jag att den här skolan behöver arbeta med förebyggande arbete. Ett sätt att organisera och arbeta med konflikthantering i skolan är att ta hjälp av **Cohens konfliktpyramid** (Hakvoort & Friberg, 2012). Pyramiden delar in arbetet i fyra nivåer: Förebyggande arbetet, hantering, hjälp och slutligen stopp. Det förebyggande arbetet beskrivs som.... Osv, osv.

- Du ska **referera** till de författare och den litteratur där du hämtar dina teorier och begrepp.
- Det är av vikt att du i samtliga delfrågor utgår från, diskuterar och/eller förhåller dig kritisk till de begrepp, resonemang och teorier som finns i kurslitteraturen samt på föreläsningarna. Utifrån den kunskapen kan du sedan (om du vill) dra paralleller till exempelvis dina egna erfarenheter av skolpraxis.
- Alla frågorna ska vara skrivna i ett och samma dokument.

Hemtentamen:

Vi har sammanfattat en lärarstudents beskrivning av vad hen har sett och upplevt i skolan under en VFU period. Använd beskrivningen av en dag i skolan och

- analysera och diskutera lärares och elevers sociala samspel i skolan med socialpsykologiska teorier och begrepp
- analysera och diskutera problem och möjligheter med bruket av grupparbete som arbetsform i sitt ämne
- beskriva och kritiskt diskutera lärares ledarskap i relation till individuella processer och gruppprocesser
- analysera, diskutera och hantera konflikter med hjälp av konflikthanteringsmodeller
- analysera, diskutera sätt att motverka och förebygga diskriminering och annan kränkande behandling
- analysera och diskutera jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten

Dela upp dina svar enligt underrubrikerna nedan.

Beskriv kortfattat hur du tolkar situationen, ta stöd i adekvata teorier och begrepp för att beskriva hur du skulle vilja gå vidare i ditt lärararbete.

- 1) Sociala relationer, processer och samspel
- 2) Jämställdhet och jämlikhet i skolan
- 3) Lärares ledarskap
- 4) Konflikter och konflikthantering
- 5) Mobbning och kränkande särbehandling
- 6) Grupparbete som arbetsform

Case:

Jag satt i klassrummet, längst bak som jag brukar och såg hur eleverna droppade in en efter en. Några tyst och smidigt, andra med buller och bång. Precis klockan 8.15 när lektioner skulle börja kom en flicka jag vet heter Johanna in genom dörren, jag hade sett henne på bussen en halvtimme tidigare och undrade varför hon kom så sent om hon nu varit på skolan sedan 7.45? Det fanns bara en plats kvar längst bak och flickan hon satte sig bredvid himlade med ögonen, tittade på "innegänget" och småskrattades höll hon sig för munnen. Johan och Kent kom in i klassrummet 8.17 med högljudda - Wwoww, slog i bänkarna som för att signalera "här är vi!". Kent passade på att boxa till Johan hårt i axeln och Johan skrattade fast jag såg hur ont det gjorde.

Lektionen var relativt teoretisk, det handlade om lagar och regler och är enligt läraren ett måste i ämnet. Efter lite inledande prat från läraren skulle så eleverna jobba med några frågor på ett papper. Joy frågade om de fick jobba tillsammans och det var ok enligt läraren. Fler killar samlades runt Johan och Kent men jag förstod att det inte blev så mycket gjort i den gruppen. Johan satt i utkanten av gruppen och skrev på sitt papper. Han tittade emellanåt upp på gruppen och smålog lite. Jag ser hur Kent i slutet av lektionens tar Johans papper, knölar ihop sitt eget och kastar det på Johan. Johan blev utan sina svar medan Kent gick iväg med hans papper. Johanna satt ensam vid sin bänk och skrev på frågorna. Hennes bänkkamrat hade flyttat sin bänk till två andra tjejer och de jobbade tillsammans.

Efter lunch skulle jag ha varit med på en lektion i åk 3 men eftersom undervisningen var inställd för att eleverna skulle få diskutera vad de skulle göra på avslutningsveckan behövde jag inte komma. När

jag sa att jag ville vara med avrådde min handlare mig och viskade: "Den här klassen har varit kaos från dag 1, de kan inte bestämma något tillsammans och är riktigt tråkiga, ta ledigt en stund du istället. Det är så trist att vara i klassen, de kallar varandra för hora och jag bävar för vad de kommer sjunga för ramsor under studentkortegen!"

Klockan 14 – 16 skulle det vara ett dubbelpass där eleverna i åk 1 skulle arbeta i grupp. Min handledare erkände att han var trött när han skrivit ihop instruktionerna till grupparbetet och det blev många frågor från eleverna. Nu vet jag i alla fall hur jag **inte** ska göra när jag organiserar grupparbete.

Bedömningskriterier

För att få godkänt (G) på kursen krävs att du

- diskuterat och analyserat sociala relationer i undervisningssituationer med hjälp av vetenskapliga begrepp
- resonerat kring lärares ledarskap med hjälp av teoretiska begrepp och modeller
- relaterat teorier om grupper och gruppprocesser som grund för arbete med undervisning
- reflekterat kring konflikter och konflikthantering i undervisningssituationer med hjälp av vetenskaplig kunskap om konflikter och
- utan större brister refererat till kurslitteratur.

För att få väl godkänt (VG) på kursen krävs att du utöver kraven på G-nivå även har:

- diskuterat innehållet med ett insiktsfullt och kritiskt förhållningssätt,
- visat på analytisk djup och bredd, dvs. att du självständigt, på ett avancerat och problematiserande sätt använt i kursen avhandlade vetenskapliga teorier och begrepp för att besvara frågorna.
- skrivit en väl strukturerad och tydlig text,
- skrivit på ett välformulerat sätt och visar på god referenshantering.

Underkänd

Att inte uppfylla kriterierna för godkänd innebär att den studerande erhåller betyget

Underkänd (U) på kursen. Studenten bör också känna till att fusk i samband med examination hanteras av disciplinnämnden vid Linköpings universitet, se:

<http://www.student.liu.se/studenttjanster/lagar-regler-rattigheter/disciplinarenden?l=sv>

Omtentamen

Den som blir underkänd ges två möjligheter till omtentamen under året.

Omtentatillfälle 1: 2019-02-22 kl. 17.00

Omtentatillfälle 2: 2019-03-22 kl. 17.00

Efter det erbjuds du att tentera i samband med att kursen ges nästa tillfälle.

Kurslitteratur

Titlar angivna med * finns att läsa online.

Aspelin, Jonas & Persson, Sven (2011). *Om relationell pedagogik*. Malmö: Gleerups.

Brottsförebyggande rådet, Brå. (2009). *Effekter av anti-mobbningsprogram: Vad säger forskningen?* Stockholm: Brottsförebyggande rådet. *

Hakvoort, Ilse & Friberg, Birgitta (2015). *Konflikthantering i professionellt lärarskap*. Malmö: Gleerups.

Hammar Chiriac, Eva & Hempel, Anders (red.) (2013). *Handbok för grupparbete – att skapa fungerande grupparbeten i undervisning*. Lund: Studentlitteratur.

Hedlin, Maria (2010). *Lilla genushäftet 2.0 Om genus och skolans jämställdhetsmål* Växjö: Linneuniversitetet. *

Granström, Kjell (2007). "Ledarskap i klassrummet." I K. Granström (red.). *Forskning om lärares ledarskap i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. * (Ligger som pdf på Lisam)

Hugo, Martin (2011). *Från motstånd till framgång – att motivera när ingen motivation finns*. Stockholm: Liber.

Szklarski, Andrzej (2007). "Om konflikter och konstruktiv konflikthantering". I K. Granström (red.). *Forskning om lärares ledarskap i klassrummet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. * (Ligger som pdf på Lisam)

Wernersson, Inga (2017) *Genusordning och utbildning. I: Ulf P. Lundgren, Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.) (2017). Lärande, skola, bildning. Fjärde utgåvan, reviderad* Stockholm: Natur & Kultur

Thornberg, Robert (2013). *Det sociala livet i skolan: Socialpsykologi för lärare*. Stockholm: Liber.

Valbar litteratur, dock minst en valfri obligatorisk:

Ambjörnsson, F. (2004). *I en klass för sig: Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront.

Lenz Taguchi, H., Bodén, L. & Ohrlander, K. (Red.) (2011) *En rosa pedagogik: Jämställdhets pedagogiska utmaningar* Stockholm: Liber.

Högberg, R. (2009) *Motstånd och konformitet Om manliga yrkeslevers liv och identitetsskapande i relation till kärnämnen*. Linköping Linköpings universitet

Nyström, A-S. (2012). *Att synas och lära utan att synas lära: En studie om underprestation och privilegierade unga mäns identitetsförhandlingar i gymnasieskolan*. Uppsala: Uppsala universitet.

Referenslitteratur

Relevanta läro- och ämnesplaner för din lärarexamen.

Skollagen SFS 2010:800

Diskrimineringslagen SFS 2008:567

Arbetsmiljölagen SFS 1977:1160